

محاكمه‌شان كنيد

درباره پرونده پژمان جمشیدی

فرزاد نعمتی

خبرنگار گروه فرهنگ

دیگر احتمالاً فقط خواجه حافظ شیرازی از غائله پژمان جمشیدی بی‌خبر باشد، فضای مجازی پر شده از اعلام مواضع کاربران و در خانه و خیابان هم تعداد کسانی که به‌نحو دربارۀ این موضوع بحث و جدل می‌کنند، کم نیست. گروهی که انگار یا لاقفل از دید منی که در اینستاگرام بیشتر گشت می‌زنم، پرشمارتر به‌نظر می‌رسند، از جمشیدی دفاع می‌کنند اما در مقابل نمی‌شود روایت‌هایی را نیز که این هنرپیشه پولساز این سال‌های سینمای ایران را مقصر می‌دانند، به‌کلی ناچیز دانست. آمارهایی نیز از این تقابل البته منتشر شد که در آن، کفه طرفداران بی‌گناهی جمشیدی بیشتر بود اما برای ارجاع به این آمار باید به دو نکته توجه کرد. یکی اینکه این بررسی در روزهای نخست این تقابل و پیش از انتشار سخنان دختر شاکي پرونده در گفت‌وگو با «هم‌میهن» و نیز خروج جمشیدی از ایران به مقصد کانادا انجام شده است. دیدیم که این دو خبر به‌خصوص اولی نیز بسیار در فضای عمومی مورد توجه قرار گرفت، بنابراین اینک می‌رسیم به نکته دوم که عبارت است از اینکه در چنین پرونده‌هایی، رصد کنش کنشگران مجازی باید در فواصل کوتاه و با توجه به این نقاط عطف شکل گرفته در جریان پرونده باشد و نمی‌توان به یک رقم و تحلیل بسنده کرد. دلیل آن نیز این است که در چنین پرونده‌هایی بیش از هر چیز عواطف عمومی جریحه‌دار می‌شود؛ چه در مقام دلسوزی برای شاکي که مدعی است به او تجاوز شده و چه در مقام حمایت از بازیگر مشهوری که طرفدارانش کم نیستند و بسیاری از آنها این قضیه را چیزی جز پابوشی زشت برای زمین‌زدن اونی‌توانند قلمداد کنند.

باین‌همه با مرور آن آمار اولیه و حتی رصد این روزهای فضای مجازی، امری مهم اما مغفول نیز به‌چشم می‌خورد و این پرسش را برمی‌انگیزد که چرا در میان این همه پست، لایک و توییت، این هشتگ یا نظیر آن فراگیر نشده است: محاکمه عادلانه، فوری، بدون مماشات و چیزهایی از این قبیل که دلالت کنند بر اینکه برای بخش عظیمی از جامعه آن چیزی که در اولویت است، نه اعلام مواضع شخصی براساس حدس‌های نه‌چندان معتبر یا گمانه‌زنی‌های توطئه‌محور درباره اهداف این شکایت، که روشن‌شدن حقیقت امر و رسیدن حق به حقدار است. به‌هرروی بدون تعارف، اگر دغدغه‌مان عدالت، انصاف و حفظ حرمت، کرامت و حقوق آدم‌ها باشد، خیلی از خبرها کار نمی‌شد و خیلی از پیش‌بینی‌ها و این دعوای حیدری -نعمتی شکل نمی‌گرفت. کمی عجیب نیست که جمعیتی کثیر براساس پیش‌فرض‌ها، سلايق، علايق و نظرشان درباره میزان هنر بازیگری جمشیدی یا برداشت‌شان از اغواگری زنان، احکامی کلی و مطلق صادر می‌کنند و خود را در مبارزه‌ای جانانه بر سر چیزی می‌بینند که اطلاع اندکی از آن دارند، اما چندان در قی این مهم‌تر از هر مهمی نیستند که این پرونده، یک مسابقه فوتبالی یا حتی رقابتی میان دو جناح سیاسی نیست که بخواهیم آن را به کری خوانی و جبهه‌سازی تقلیل بدهیم. آنچه می‌تواند آبروی آن مرد را بخرد یا روح رنج‌دیده آن زن را اندکی تسلی بخشد، دادگاهی منصفانه، عادلانه و مبتنی بر موازین انسانی و حقوق بشری است که در آن شواهد ارائه شود، ادله به سمع و نظر قضات برسد، شاکي و متشاکي از حق خود دفاع کنند و درنهایت تقصیرها و قصورها تعیین شود.

اهمیت عمده برگزاری چنین دادگاهی را در وهله اول باید تعیین تکلیف طرفین همین پرونده جنجالی دانست اما در کنار آن نباید از پیامدهای مثبت آن در افزایش اعتماد جامعه به قوه قضائیه و آگاه‌سازی عمومی نسبت به چنین پرونده‌های پیچیده‌ای به‌آسانی گذشت. زشت‌یازبیا، خوب‌یابد، متأسفانه امروز چنین پرونده‌ای پیش‌روی ماست و وجدان بسیاری را معذب کرده، اما خوب است که از این موقعیت استفاده شود برای گشودن بحث‌هایی جدی‌تر و گسترش حساسیت عمومی درباره آسیب‌های اجتماعی، راه‌های مقابله با آنها، کاستی‌های حقوقی موجود، وظایف حکومت و مراقبت‌هایی که افراد، اصناف و رسانه‌ها باید در این زمینه داشته باشند. خاطراتان باشد سال پیش جامعه فرانسه در شوک تجاوز به ژیزل پلیکو فروفت اما به‌هرروی تصمیم آن زن در پیگیری علنی آن پرونده، دستمایه‌ای شد که جامعه خود را در آینه آن بنگرد، حس شرم‌ساری جمعی را تجربه کند و بیش ازپیش به ایجادد شرایطی انسانی تربیاندیشد. این فرصت را هدر ندهیم.

نماد مبارزه خاموش زنان

عمه‌رزا درباره زنی که با سنت‌های مردسالارانه دست‌وپنجه نرم می‌کند

معرفی کتاب

عمه رزا

نویسنده: سوگی سویسال

مترجم: عین‌له غریب

انتشارات: چشمه

قیمت: ۱۹۰ هزار تومان

مهسا طاعتی

خبرنگار گروه فرهنگ

کتاب «عمه رزا» نوشته سوگی سویسال در سال ۱۹۶۸ منتشر شده و یکی از آثار برجسته و تأثیرگذار ادبیات مدرن ترکیه محسوب می‌شود. نشر چشمه این رمان را در سال جاری و برای اولین‌بار با ترجمه عین‌له غریب روانه بازار نشر ایران کرده است. این کتاب با نثری شاعرانه، طنزآمیز و درعین‌حال اجتماعی، تصویری عمیق از وضعیت زنان در جامعه‌ای مردسالار و سنت‌زده ارائه می‌دهد. سوگی سویسال در این اثر با تمرکز بر شخصیت عمه رزا، نشان می‌دهد که چگونه زنان در زندگی روزمره با محدودیت‌های اجتماعی، خانوادگی و سیاسی دست‌وپنجه نرم می‌کنند و درعین‌حال ذهنی آزاد، خلاق و انتقادی دارند.

فمینیست و آوانگارد

سوگی سویسال، به‌عنوان نویسنده‌ای که زندگی عمه‌رزا را روایت می‌کند، زنی مدرن و تحصیل‌کرده بود که او هم در جامعه‌ای سنت‌زده زندگی می‌کرد. در سال ۱۹۳۶ در استانبول متولد شد و پس از تحصیل در رشته باستان‌شناسی، سپس ادبیات نمایشی، وارد دنیای ادبیات شد. سوگی سویسال با نگاهی سوسیال دموکرات، دغدغه مسائل اجتماعی و زنان را در آثارش منعکس کرد و حتی سانسور، تبعید و زندان نیز مانع از فعالیت‌های فرهنگی و ادبی او نشد. باین‌حال تجربه‌های شخصی او از جمله زندان و تبعید، تأثیر مستقیمی بر نگرش اجتماعی و ادبی او گذاشت و موجب شد تا شخصیت‌هایی واقع‌گرایانه و ملموس خلق کند. سوگی سویسال نه‌تنها نویسنده‌ای فمینیست بود، بلکه نگاه فلسفی او نیز سبب شد تا دغدغه‌های بنیادین انسان‌ها از جمله آزادی، عدالت و هویت، در آثارش برجسته شوند. سویسال بر خلاف برخی نویسندگان که به بیان مسائل با خشونت، اغراق یا دشوارنویسی می‌پرداخت، با نثری ساده، صریح و طنزآمیز، موضوعات اجتماعی و انسانی را در نوشته‌هایش بازنمایی می‌کند. او واقعیت‌ها را همان‌طور که هستند به تصویر می‌کشد و از این طریق، رمانش به اثری واقع‌گرایانه و روان‌شناختی تبدیل می‌شود. شخصیت عمه رزا هم که به اقرار خود نویسنده با الهام از زندگی واقعی خاله‌اش نوشته شده، با شوخ‌طبعی خاص خود، نوعی مقاومت خاموش در برابر مردسالاری و محدودیت‌های اجتماعی را نشان می‌دهد؛ مقاومتی که نه با خشونت، بلکه با تفکر، طنز و خلاقیت انجام می‌شود. «عمه رزا» در سال ۱۹۶۸ چاپ شده و تاکنون اثری از سوگی سویسال در ایران به فارسی منتشر نشده است. باین‌حال عین‌له غریب، مترجم زبان ترکی که در سال‌های اخیر با انتخاب آگاهانه نویسندگان کمتر شناخته‌شده ترک، سعی کرده تا چهره‌های تأثیرگذار ادبیات ترکیه را به فارسی‌زبان‌ها معرفی کند، «عمه رزا» را برای ترجمه انتخاب کرد. او درباره ترجمه این کتاب در مصاحبه‌ای گفت، دغدغه‌اش معرفی نویسندگانی است که به‌جای آثار پرفروش، به‌لحاظ فکری و هنری ارزشمندند. از نگاه غریب، سویسال نویسنده‌ای آوانگارد، سوسیال‌دموکرات و فمینیست است که رئالیسم اجتماعی را با طنزی فلسفی و نگاه گزیستانسیالیستی درهم می‌آمیزد.

بخش سوم: راهکار عملیاتی: فراتر از ریاضت و به‌سوی‌رشد

اما شاید حیاتی‌ترین بخش کتاب برای سیاست‌گذاران امروز، فصولی باشد که به چگونگی خروج دولت‌ها از زیر «کوه بدهی» می‌پردازد. نویسندگان هشدار می‌دهند که وسواس بر ریاضت اقتصادی فوری، اغلب نتیجه معکوس داده است. در عوض،

تاریخ‌راه حل‌هایی واقع‌بینانه‌تر را نشان می‌دهد:

▲ **اهمیت تقاضا لن نرخ رشد و نرخ بهره:** مهمترین فرمول کتاب این است که اگر نرخ رشد اقتصادی (g) به‌طور مستمر از نرخ بهره (r) پرداختنی برای بدهی بیشتر باشد، نسبت بدهی به تولید ناخالص داخلی - حتی با وجود کسری‌های کوچک - به‌طور خودکار کاهش می‌یابد. راهبرد موفق نه انقباض شدید، بلکه سرمایه‌گذاری هوشمندانه برای تضمین رشد بلندمدت است.

▲ **استفاده از ابزارهای پولی و مالی:** کتاب به‌صراحت نشان می‌دهد که در دوره‌های پس از جنگ‌های جهانی، دولت‌ها به‌جای ریاضت، با ترکیبی از مالیات‌های محدود بر ثروت و تحمل دوره‌هایی از تورم مدیریت‌شده (که ارزش واقعی بدهی‌های ثابت را کاهش می‌داد) از بحران خارج شده‌اند. این امر به‌معنای پذیرش یک چشم‌انداز سیاستی جامع است که در آن، بانک مرکزی و وزارت اقتصاد، اهداف مشترکی برای مدیریت بدهی دنبال می‌کنند.

▲ **کیفیت بدهی:** نهایتاً، نویسندگان بر این نکته انگشت می‌گذارند که باید بین بدهی‌ای که صرف هزینه‌های جاری غیرمولد می‌شود و بدهی‌ای که سرمایه‌گذاری‌های زیرساختی و توسعه‌ای را تأمین می‌کند، تمایز قائل شد. بدهی در خدمت توسعه، خود پرداخت‌کننده (Self-Financing) است، زیرا پایه مالیاتی و ظرفیت تولیدی آینده را گسترش می‌دهد.

در نهایت کتاب «در دفاع از بدهی عمومی» فراتر از یک تحلیل صرف، به‌منزله یک مانیفست استراتژیک و فراخوانی برای تغییر پارادایم فکری در بالاترین سطوح تصمیم‌گیری است. این اثر به‌وضوح نشان می‌دهد که بدهی عمومی ماهیتاً نه خوب است و نه بد؛ بلکه تیفی دو لبه و قدرتمند است که نتایج آن کاملاً تابع تدبیر و هوشمندی مدیران خواهد بود. تاریخ گواه است که مدیریت سوء می‌تواند به فجایعی نظیر ابر تورم جمهوری وایمار یا بحران‌های بدهی آمریکای لاتین منجر شود؛ اما در مقابل، مدیریت مبتنی بر اعتبار و انضباط نهادهی، همانند تأسیس قدرت اقتصادی بریتانیا در قرن هجدهم میلادی یا بازسازی زیرساخت‌های آمریکا پس از جنگ جهانی دوم، می‌تواند پایه و اساس قدرت اقتصادی و سیاسی یک ملت را بنا نهد. تمایز حیاتی، در نحوه، زمان و هدف‌گذاری استقراض نهفته است. در عصر پسابحران، که جهان با چالش‌های وجودی مانند تغییرات اقلیمی و نیاز به سرمایه‌گذاری‌های فنوارانه روبه‌روست، این کتاب راهنمایی ضروری است برای هر سیاست‌گذاری که می‌خواهد از هراس‌های واهی فاصله بگیرد و اهرم‌های مالی دولت را به‌شکلی هوشمندانه و هدفمند در جهت منافع ملی، ثبات بلندمدت و توسعه پایدار به کار گیرد.

محسن محمودی، مترجم کتاب «در دفاع از بدهی عمومی»، که سابقه برگردان آثاری در حوزه علوم اجتماعی و نظریه‌های سیاسی را در کارنامه خود دارد، با انتخاب این اثر، توانسته است تعادل ظریفی میان دقت در انتقال استدلال‌های پیچیده اقتصادی و حفظ روانی نثر برقرار کند. برگردان این کتاب، دسترسی خوانندگان فارسی‌زبان را به تحلیل‌های جامع و تاریخی نویسندگان درباره مفهومی بحث‌برانگیز بدهی عمومی فراهم می‌آورد و زمینه‌ای مناسب برای گفت‌وگو و تعمق بیشتر در این حوزه حیاتی را مهیا می‌کند.

انسان است؛ از جمله عشق و روابط انسانی، عرفان، هویت و خودشناسی، قدرت و فساد، مرگ و فناپذیری، جنگ و صلح، رنج و اندوه انسانی، عدالت اجتماعی و نابرابری، روابط خانوادگی، دین و مذاهب، رویای آرمان‌شهر و ویرانشهر، تقدیر و سرنوشت، شورش و انقلاب، و دین و اسطوره. در فصل اول این جلد دوم نوشته‌هایی درباره دغدغه ناسیونالیسم ایرانی، ادبیات مدرن و جستارهایی درباره شخصیت و آثار نویسندگانی از لویی فردیناند سلین، هرمان هسه و لورکا تا جلال آل احمد دیده می‌شود که بیانگر سلیقه ادبی نویسنده است. در فصل دوم زیر عنوان «حکمرانی و فرنگ» به موضوعاتی چون نقد قدرت، فرهیختگی در سیاست، متافیزیک، سیاست، نگاهی دوباره به جامعه باز و دشمنانش پرداخته شده که نشانه نگاه اخلاق‌مدارانه محبی به سیاست است. اما جذاب‌ترین بخش این اثر، فصل سوم جلد دوم است با نام «یاد بعضی نفرات» که در آن به‌راستی بخشی از تاریخ شفاهی و روشنفکری ایران روایت شده است. کمتر کسی در طول زندگی بخت هم‌نشینی با این همه نام‌های بزرگ و گاهی در عوالم متفاوت را داشته است. مرتضی کلاتریان و مصطفی رحیمی دوستان قدیمی استاد محبی بودند که دغدغه مشترک هر سه، حقوق و ادبیات بوده است. اگر خواننده‌ای زندگینامه رحیمی و کلاتریان را نداند، بعید است حدس بزند با این حجم ترجمه و تألیف ادبی، رشته این دو حقوق‌بوده و روزگاری در اداره کل حقوقی دادگستری مشغول به کار بوده‌اند. سه یادداشت «روشنفکر برتر زمانه»، «روشنفکر معیار» و «دلواپس انسان و آزادی» بهترین نوشته‌ها در شناخت شخصیت، افکار و منش مصطفی رحیمی هستند. متن بلند «امیرناصر کاتوزیان در دفتر ایام من» که پس از درگذشت این حقوق‌دان برجسته و بلندآوازه در نشریه «مهرنامه» منتشر شده بود، روایتی شیرین از ارتباط محبی و کاتوزیان در پستی‌وبلندی‌های زمانه است. از جمله چند شب اقامت کاتوزیان در لاهه در میانه سفر به آمریکا در سال ۱۳۷۴ که با جزئیات ثبت و ضبط شده است. در این فصل از محمد صدیق، محمدعلی موحد، پرویز داریوش، محمدرضا حکیمی، خلیل ملکی و البته جلال آل احمد یادی نیز به‌همان آمده است.